

Nümunəvi peşə standartı
Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi
M u ssis l r  c n nümunəvi təlim standartı

Gəmidə mexanik (Növbə mexaniki)

 ngilis dilində adı: Ships mechanic

N: 3151-3-00188-01

Azərbaycan Respublikasının  m k və  halinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Dünya Bankının birgə həyata keçirdiyi “Sosial M dafi nin  nkişafi” layihəsinin “ISCO 88/08-  uyğun t kmill şdirilm ş peşə standartlarının v  əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması” tapşırığı c rçiv sində “GOPA Consultants” v  “SEFT Consulting” tərəfindən hazırlanmıřdır.

Bakı
Yanvar, 2013-ci il

İSTİFADƏ OLUNAN ANLAYIŞLAR

Bacarıq

Verilmiş iş üzrə vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirmək qabiliyyətidir.

Bacarıq səviyyəsi

Həyata keçirilən fəaliyyətlərin əhatəliliyi və mürəkkəbliyi ilə müəyyən olunur, burada fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi əhatə üzərində üstünlüyə malikdir. Hər bir bacarıq səviyyəsi üzrə müvafiq bilik səviyyəsi tələb olunur. ISCO-da, eləcə də Məşğulluq Təsnifatında aşağıdakı dörd geniş bacarıq səviyyəsi müəyyən edilir:

Birinci bacarıq səviyyəsi

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr sadə və dövri fiziki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini zəruri edir. Bundan əlavə, birinci bacarıq səviyyəsində bir çox peşələr fiziki güc və dözümlülük tələb etdiyi halda, əksəriyyətində sadə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı tələb olunur. Bu bacarıqlara ehtiyac duyulduğu halda belə, onlar işin əsas hissəsini təşkil etmir.

Birinci bacarıq səviyyəsinə daxil olan bəzi peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün ibtidai təhsili və ya əsas təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaq (ISCED üzrə 1-ci səviyyə) tələb oluna bilər. Bəzi işlər üçün isə iş yerlərində qısamüddətli təlimlər tələb oluna bilər.

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr ixtisası olmayan işçi qüvvəsini əhatə edir.

İkinci bacarıq səviyyəsi

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə bütün peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaqla (ISCED üzrə 2-ci səviyyə) əldə olunur. Bəzi peşələrdə ümumi orta təhsilin ikinci mərhələsini bitirmək zəruri hesab olunur (ISCED üzrə 3-cü səviyyə) ki, bura ixtisaslaşmış peşə təhsili və iş yerlərində həyata keçirilən təlim də daxil ola bilər. Müəyyən peşələr ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilk peşə-ixtisas təhsili almağı (ISCED üzrə 4-cü səviyyə) tələb edir. Bəzi hallarda isə iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə ixtisaslı işçilər daxildir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi

Üçüncü bacarıq səviyyəsindəki peşələr, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş praktiki, texniki və metodoloji biliklər tələb edən mürəkkəb texniki və praktiki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də inkişaf etmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsil bazasına əsaslanan təhsil müəssisələrində 1-3 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5b səviyyəsi). Azərbaycanda bu bacarıq səviyyəsinə uyğun təhsil adətən orta ixtisas təhsili müəssisələrində (kolleclər) verilir. Bəzi hallarda müvafiq sahə üzrə geniş iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən uzunmüddətli təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr əsasən texniki işçiləri əhatə edir.

Dördüncü bacarıq səviyyəsi

Dördüncü bacarıq səviyyəsinə, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş nəzəri və praktiki biliklər əsasında mürəkkəb problemlərin həlli və qərarların qəbul edilməsini tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi daxildir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də təkmilləşmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ali təhsil müəssisələrində birinci və ya daha yüksək elmi dərəcənin verilməsi ilə yekunlaşan 3-6 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5a səviyyəsi və ya daha yüksək səviyyə). Bu bacarıq səviyyəsi üçün Azərbaycanda adətən bakalavriat və daha yüksək təhsil pillələri uyğun gəlir.

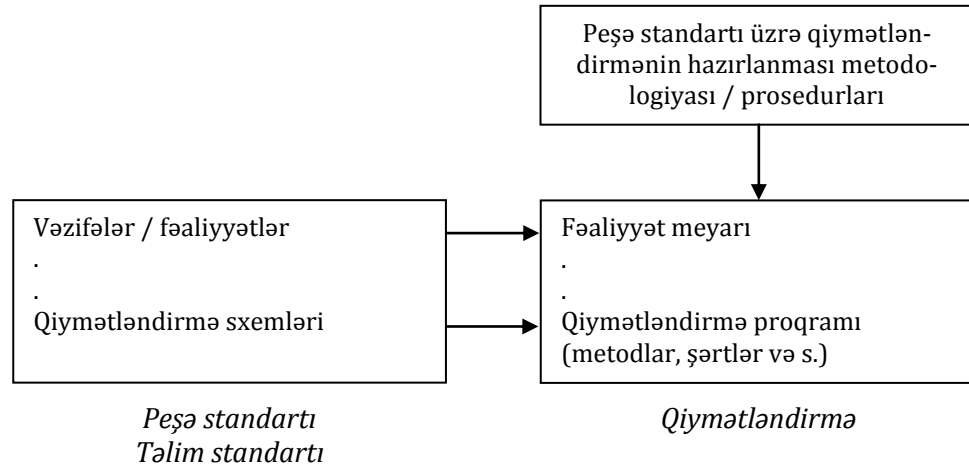
Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə menecerlər, mühəndislər, müəllimlər, həkimlər və s. daxildir ki, bunlar çox vaxt peşəkarlar adlandırılır.

Bilik	Təhsil və ya təcrübə vasitəsilə əldə edilən məlumat və faktlar toplusunu əhatə edir.
Əlavə / ümumi səriştələr	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün tələb olunan səriştələrə əlavə olaraq, arzuolunan faydalı səriştələri əhatə edir. Buraya əmək fəaliyyətini təkmilləşdirə bilən, bir çox peşələr üçün ümumi olan və gələcəkdə tələb olunacaq səriştələr daxildir. Bunlar işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün əsas kimi çıxış etmir.
Əvvəlki təlimin tanınması	<p>Harada və necə təhsil almasından asılı olmayaraq, qeydə alınmış ixtisaslar və vahid standartlar baxımından insanların əvvəlki təliminin tanınması prosesidir. İnsanlar təhsil müəssisəsində formal təlim keçmələrindən və ya qeyri-formal təlim əldə etmələrindən asılı olmayaraq, öyrənmə prosesini heç vaxt dayandırmırlar.</p> <p>Əvvəlki təlimin qiymətləndirilməsi və tanınması prosesi aşağıdakı kimidir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Şəxsin nə bildiyi və nə bacardığının müəyyənləşdirilməsi;• Şəxsin bilik və bacarıqlarının xüsusi standartlar, səriştələrin qiymətləndirilməsi üzrə əlaqəli meyarlar ilə müqayisə edilməsi;• Bu standartlara münasibətdə təlimin qiymətləndirilməsi;• Şəxsin formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə keçmişdə topladığı bacarıq, bilik və təcrübənin tanınması.
Fəaliyyət	Fərdin vəzifələrinin bir hissəsi olan iş və ya məsuliyyəti əks etdirir. Buna görə də vəzifə bir sıra fəaliyyətlərə bölünür.
Formal təlim	Azərbaycan Respublikasının təhsil və təlim müəssisələrində həyata keçirilir, dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə nəticələnir. Təhsil müəssisələrində formal təlimlər dövlət təhsil standartlarına uyğun olaraq aparılır. Əldə edilən səriştələr testlər vasitəsilə yoxlanılır və dövlət təhsil sənədi verilir.
İnformal təlim	Özünü-təlim yolu ilə bilik və bacarıqlara yiyələnmənin formasıdır. Təhsil və təlim müəssisələrindən kənarında həyata keçirilir və təbii olaraq gündəlik həyatımızda müşahidə olunur. Formal və qeyri-formal təlimdən fərqli olaraq, informal təlim çox vaxt qeyri-ixtiyari baş verir və beləliklə, hətta fərdlərin özləri də səriştələrinin artırılmasında onun rolunu hiss etməyə bilər (məsələn, kütləvi informasiya vasitələrindən, ictimaiyyət arasında gündəlik qarşılıqlı əlaqələrdən və ümumi münasibətlərdən məlumatın əldə edilməsi).

	<p>O, təlimin həyata keçirilməsi sahəsində (xüsusilə) ixtisaslaşmamış hər hansı bir şəxs (yəni ailə üzvləri, digər əlaqəli şəxslər və s.) tərəfindən istiqamətləndirildiyi halda, məqsədli xarakter daşıya bilər. İnfomal təlim ölkə səviyyəsində qəbul edilən diplom və sertifikatların verilməsi ilə nəticələnir.</p>
İş	<p>Fərdin işəgötürən üçün və ya sərbəst məşğulluq şəraitində həyata keçirdiyi vəzifə və ya fəaliyyətlərin toplusudur (ISCO-08 -ə uyğun olaraq).</p>
İşə yanaşma	<p>Müəyyən ideya, obyekt, şəxs və ya vəziyyətə müsbət və ya mənfi münasibəti əks etdirir.</p> <p>Yanaşma fərdin fəaliyyət seçimini, çətinlik, həvəsləndirmə və mükafatlara (hamısı birlikdə stimulyator adlanır) cavab reaksiyasını müəyyən edir. Bu baxımdan yanaşma iş üçün xeyli vacibdir.</p> <p>Yanaşmanın 4 əsas komponenti var: (1) Emosional: hiss və həyəcan; (2) İdrak: məntiqlə həyata keçirilən inam və fikirlər; (3) İrədi: fəaliyyət meyilləri; (4) Qiymət: stimullara mənfi və ya müsbət münasibət.</p>
Qeyri-formal təlim	<p>Təhsil sistemi ilə paralel şəkildə aparılır və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunmur. Qeyri-formal təlimlər iş yerlərində və ya formal təlim sistemlərinə yardım üçün yaradılmış təşkilat və ya mərkəzlərdə, dərnlərdə, fərdi məşğələlərdə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və qruplarında həyata keçirilə bilər.</p>
Qiymətləndirmə metodu	<p>Səriştəni ölçmək üçün üsul və ya alətdir.</p>
Qiymətləndirmə paketi	<p>Fəaliyyət meyarı da daxil olmaqla fərdin səriştələrinin qiymətləndirilməli olduğu müxtəlif qiymətləndirmə metodlarıdır.</p>
Qiymətləndirmə sxemi	<p>Qiymətləndirmə standartlarının vəzifələrini və onların yerinə yetirilmə istiqamətlərini müəyyən edir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədi fərdin müvafiq peşə standartını fəaliyyətlər, vəzifələr və ya tapşırıqlar üzrə həyata keçirə bilməsini müəyyən etməkdir. Sözügedən tapşırıqlar, peşə standartında müəyyən edilən texniki bacarıqları, planlaşdırma və problemləri həll etmə biliklərini, gözlənilməz vəziyyətlərdə hərəkət etmək bacarığını, digər şəxslər ilə işləmək bacarığını və ünsiyyət bacarıqlarını əhatə etməlidir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədlərinə, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none">• İşəgötürmə;• Karyera yüksəlişi;• Bilik və bacarıqlarda olan boşluqların və təlim ehtiyaclarının müəyyən edilməsi;• İşçi heyətinin qiymətləndirilməsi. <p>Qiymətləndirməni planlaşdırma zamanı onun xarakterik cəhətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: qiymətləndirmə hansı interval çərçivəsində həyata keçirilməlidir, hansı hədəflər müəyyən edilməlidir, hansı qiymətləndirmə metodları daha məqsədəuyğundur. Qiymətləndirmə sxemi aşağıdakı qiymətləndirmə metodlarından 2 və ya 3-nü əhatə etməlidir: i) Əmək fəaliyyətinin müşahidə edilməsi; ii) İşin nəticəsinin qiymətləndirilməsi; iii) Simulyasiya; iv) Suallar (şifahi və ya yazılı); v) Layihə işi; vi) Portfel əsasında qiymətləndirmə; vii) Dinləmə qiymətləndirilməsi; viii) Fərdi</p>

araşdırmalar; ix) Müştəri qiymətləndirməsi (məsələn, müştəri sorğu formaları), ekspert və şəxsi qiymətləndirmə və s.

Peşə standartı və peşə standartı üzrə qiymətləndirmə arasındakı əlaqə aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir.

Məşğulluq təsnifatı (MT)

Ölkədə əmək bazarının inkişafına, beynəlxalq təcrübədə qəbul edilmiş uçot və statistikaya uyğun olaraq ISCO-08 təsnifatından istifadə edilməklə, onun genişləndirilməsi əsasında 2010-cu ildə hazırlanmışdır. Onun strukturu ISCO-08 təsnifatının strukturu ilə eynidir. MT Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 20 Dekabr 2010-cu il 180 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və AZT041-2010 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Peşə

Yüksək oxşarlıq dərəcəsinə malik əsas vəzifə və fəaliyyətlərdən ibarət olan işlərin məcmusudur. Şəxsin hər hansı bir peşə ilə bağlılığı onun hazırda tutduğu vəzifə, əlavə və ya əvvəlki işləri vasitəsi ilə müəyyən olunur.

Peşə standartı

Konkret peşə sahələrində işçilərin yerinə yetirdikləri əmək funksiyalarına qoyulan ümumi tələbləri sistemli şəkildə əks etdirən normativ sənəddir. O, müvafiq səriştələr çərçivəsində işçinin bilik, bacarıq və vərdisləri nəzərə alınmaqla, onun əmək funksiyalarını yerinə yetirməsinə imkan verəcək konkret vəzifə öhdəliklərinin və fəaliyyətlərin siyahısını özündə ehtiva edir. Peşə standartı işdəki rolu təyin etməyə, işçinin fəaliyyətini qiymətləndirməyə, eləcə də, təkmilləşmə, peşə yüksəlişi üçün yollar müəyyən etməyə və hazırlamağa kömək edə bilər.

Peşə standartları ISCO-ya və Məşğulluq təsnifatına uyğun olaraq təsnifatlaşdırılır.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi

Qiymətləndirmə hər hansı bir sahədə səriştənin aşkar edilməsi məqsədilə fərdin fəaliyyətinin aydın şəkildə müəyyən edilmiş standartlar ilə müqayisədə ədalətli və dəqiq şəkildə ölçülməsinə imkan verən prosesdir. İş yerinin qiymətləndirilməsi prosesi iş yeri ilə bağlı gündəlik fəaliyyətin tərkib hissəsini təşkil edir. Qiymətləndirmə zamanı əldə edilən nəticələr fərdlərə öz işlərini necə yerinə yetirdiyini öyrənməyə imkan verir. Bu, biliklərin, bacarıqların, yanaşma və davranışın inkişaf etdirilməsində, beləliklə, səriştənin nümayiş etdirilməsində onlara yardım edir.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi qiymətləndirmə sxemi, fəaliyyət meyarları, qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün zəruri

Peşələrin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCO)	<p>qiymətləndirmə metodları və resurslarını əhatə edir.</p> <p>Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) məsul olduğu əsas beynəlxalq təsnifatlardan biri olmaqla, beynəlxalq iqtisadi və sosial təsnifat qrupuna daxildir.</p> <p>ISCO iş prosesində qarşıya qoyulan vəzifə və fəaliyyətlərə müvafiq şəkildə müəyyən edilmiş qruplara uyğun olaraq işlərin təşkilində vasitə rolunu oynayır. Onun əsas vəzifələri aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Peşələrə dair statistik və inzibati məlumatların beynəlxalq hesabatını, müqayisəsini və mübadiləsini həyata keçirmək üçün baza rolunu oynamaq; • Peşələrin milli və regional təsnifatlarının hazırlanması üçün model rolunu oynamaq; • Bilavasitə özlərinin milli təsnifatını hazırlamayan ölkələrdə tətbiq oluna biləcək sistem rolunu oynamaq. <p>O, statistik və müştəri yönümlü proqramlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Müştəri yönümlü proqrama iş axtaranların iş yerlərinə yönəldilməsi, ölkələr arasında işçilərin qısa və uzunmüddətli miqrasiyasının idarə edilməsi, peşə təlimi proqramları və təlimatlarının hazırlanması daxildir.</p> <p>ISCO-nun ilk versiyası 1957-ci ildə qəbul edilmiş, daha sonra isə ISCO-68, ISCO-88 və hazırkı ISCO-08 versiyaları hazırlanmışdır.</p>
Səriştə	<p>Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün lazımi səviyyədə bilik, bacarıq, yanaşma və davranışa malik olmaqdır.</p> <p>İş kontekstində istifadə olunan “Səriştə” anlayışı iş yerində tətbiq olunan bacarıqları əks etdirir. Səriştə şəxs nəyi bilir (bilik), nəyi bacarır (bacarıq), nəyi etmək istəyir (yanaşma) və bunu necə edir (davranış) məhfumlarının birləşməsinin nəticəsidir. Beləliklə, səriştə işi yerinə yetirmək üçün lazım olan texniki peşə elementləri, ümumi şəxsi xüsusiyyətlər və istəklərin birləşməsidir.</p> <p>Səriştələr həmçinin işçinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün baza rolunu oynayır.</p>
Təhsilin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCED)	<p>1970-ci illərin əvvəllərində UNESCO tərəfindən həm ayrı-ayrı ölkələrdə, həm də beynəlxalq səviyyədə təhsilə dair statistik məlumatların əldə olunması, toplanması və təqdim olunmasına xidmət edən bir vasitə kimi hazırlanmışdır. ISCED 1975-ci ildə Cenevrədə keçirilən Təhsilə dair Beynəlxalq Konfransda qəbul edilmiş və daha sonra 1978-ci ildə Parisdə keçirilən UNESCO-nun Ümumi Konfransında qüvvəyə minmişdir. Hazırda istifadə edilən təsnifat ISCED 2011-dir.</p>
Təlim standartı	<p>İş yerində vəzifə və fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri <i>səriştələri</i> (bilik, bacarıq və yanaşmaları, həmçinin əlavə ümumi səriştələri) təsvir edir. Bu səbəbdən, onlar fəaliyyət meyarları hesab edilir və aşağıdakı hallarda istifadə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none"> • istehsaldan ayrılmadan peşə təlimlərinin hazırlanması; • istifadəyə yararlı səriştələrin inkişaf etdirilməsi və təmin olunması üçün təlim institutları ilə müəssisələr arasında əlaqə; • peşə təlimləri üçün təhsil standartları və kurikulumların hazırlanması.
Vəzifə	<p>İşin icrası üçün zəruri olan fəaliyyətləri əhatə edir.</p>

MÜNDƏRİCAT

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI	8
A.1. İşə dair xüsusi məlumat	8
A.1.1. Əmək şəraiti	8
A.1.2. İşə qəbul tələbləri	8
A.1.3. Tabeçilik.....	8
A.1.4. Peşə standartları üçün məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri	10
A.1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları	10
A.2. Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı	10
A.3. Sərişlər haqqında	12
A.4. Qiymətləndirmələr haqqında	13
B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ	14
B.1. Fəaliyyət meyarları	14
B.2. Qiymətləndirmə ilə bağlı resurslar	15
B.3. Qiymətləndirmə metodları	15
B.3.1. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi	15
B.3.2. Yazılı qiymətləndirmə	17
B.4. Nəticələrin qeydə alınması	20
C. NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI	21
C.1. Sərişlərin qısa təsviri	21
C.2. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat	27
C.2.1. Təlimin növləri	27
C.2.2. Təlimin istiqaməti	28
C.2.3. Əvvəlki təlimin tanınması	28
Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak etmiş müəssisə nümayəndələrinin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
ISCO88/08-ə uyğun təkmilləşdirilmiş peşə standartlarının və əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması layihəsi tərəfindən prosesin əlaqələndirilməsində iştirak etmiş şəxslərin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
İstinadlar	Error! Bookmark not defined.

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI

Gəmidə mexanik (Növbə mexaniki)

Peşənin qısa təsviri

Gəmidə mexanik dəniz, çay, balıqçılıq, texniki və ixtisaslaşmış donanma gəmilərinin əsas və yardımçı enerji avadanlıqlarını, hərbi-dəniz donanmasının gəmi və yardımçı gəmilərinin enerji qurğularını, qazma platformalarının, üzən dizel və atom elektrik stansiyalarının enerji qurğularını, həmçinin avtonom enerji qurğularının texniki istismarını təmin edir. O eyni zamanda gəmilərin enerji qurğuları və onların detalları (əsas və yardımçı) ilə bağlı elmi tədqiqat və layihə fəaliyyəti ilə məşğul ola bilər.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	3151 (Mexanik, gəmidə)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
ISCO 08-də işin kodu:	3151 (Engineer, ship)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Hazırlanma tarixi:	Yanvar, 2013-ci il
Təsdiq edən qurum:	...
Təsdiq tarixi:	...
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Yanvar, 2018-ci il

A.1. İŞƏ DAİR XÜSUSİ MƏLUMAT

A.1.1. ƏMƏK ŞƏRAİTİ

- İş dəniz, çay nəqliyyatının, balıqovlama sənayesinin gəmilərində, texniki və xüsusişdirilmiş donanma gəmilərində və həmçinin hərbi dəniz donanmasının gəmilərində, gəmi təmiri və gəmi qayıрма müəssisələrində, qazma qurğularında, üzən dizel və atom elektrik stansiyalarında, qazturbokompressor qurğularının enerji avadanlıqları və avtomatlaşdırma vasitələrinin, həmçinin yangından mühafizə və digər xilasetmə vasitələrindən, habelə alətlərdən istifadə etməklə yerinə yetirilir;
- İş növbəli əsasda bütün günü və ya günün müəyyən saatlarını əhatə etməklə açıq və qapalı məkanda və istənilən hava şəraitində həyata keçirilir;
- İş yerindən asılı olaraq dənizdə və ya müvafiq yerlərdə yerinə yetirilir;
- Sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühitin mühafizəsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi, Texniki təhlükəsizlik haqqında Qanun, Dənizin gəmilərdən çirkləndirilməsinin qarşısının alınması haqqında 1973-cü il tarixli Beynəlxalq Konvensiya (MARPOL), Dənizdə insan həyatının mühafizəsinə dair 1974-cü il tarixli Beynəlxalq Konvensiya (SOLAS), Təhlükəsizliyin idarə olunması üzrə 1993-cü il tarixli Beynəlxalq Konvensiya (ISM) ilə müəyyən olunur.

A.1.2. İŞƏ QƏBUL TƏLƏBLƏRİ

- Əmək münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi və digər hüquqi-normativ aktlarla tənzimlənir.

- İşə qəbul olunarkən sağlamlığı haqqında tibbi arayış, sonradan vaxtaşırı icbari tibbi müayinədən keçməsi haqqında tibbi arayış təqdim olunur (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı və Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmrlərinə uyğun olaraq);
- Fiziki güc və kifayət qədər sağlam orqanizm dözüm tələb olunur;
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları ilə təlimatlandırılmalar və fərdi mühafizə vasitələri ilə təminat məcburi xarakter daşıyır.

A.1.3. TABEÇİLİK

Kimə tabedir: Baş mexanik, 2-ci mexanik, 3-cü mexanik.

Kim ona tabedir: Növbə motorçusu, ixtisaslaşdırılmış motorçu.

A.1.4. PEŞƏ STANDARTLARI ÜÇÜN MƏSULİYYƏT VƏ MÜSTƏQİLLİK SƏVİYYƏLƏRİ

Səviyyələr	Məsuliyyət, fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi və müstəqillik	Uyğun gələn səviyyə
1	Planlaşdırılmış qaydada birbaşa nəzarət altında işləmək. İş təkrarlanan xarakterə malikdir və mürəkkəb olmayan bir neçə funksiyanı əhatə edir.	☐
2	Nəzarət altında işləmək, kiçik səlahiyyətlərə malik olmaq. Təcrübə tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq. Öz fəaliyyətlərini planlaşdırmaq və nəticələri barədə hesabat vermək. Digər şəxslərlə əməkdaşlıq etmək və komandada işləmək.	☐
3	Əvvəlcədən məlum olan vəzifə və fəaliyyətlər çərçivəsində müstəqil idarəetmə və komandanın idarə edilməsini həyata keçirmək (eyni zamanda həm idarəetmə, həm də istehsal subyekti kimi çıxış etmək). İşə yanaşmasını dəyişən şəraitə uyğunlaşdırmaq və dövri problemlərin həlli zamanı elementar nəzəriyyələrdən istifadə etmək. Digər şəxslərin gündəlik işinə nəzarət etmək, əmək fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq və işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər vermək. İşçilərə rəhbərlik etmək. Mürəkkəb fəaliyyətləri əlaqələndirmək və yerinə yetirmək. Ümumi təcrübədən istifadə etməklə xüsusi yeni fəaliyyətlər müəyyən etmək.	☒
4	Yeni və çox vaxt yaradıcı metodlar tələb edən məsələlərlə məşğul olmaq. Mürəkkəb məsələlərin həllində geniş təcrübədən istifadə etmək. Gözlənilməz dəyişiklik olduğu halda əmək fəaliyyətinə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək. Özü və başqaları üçün fəaliyyət meyarları hazırlamaq, onları nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək. Gözlənilən və ya gözlənilməz iş rejimi şəraitində qərarların qəbul edilməsinə məsuliyyət daşımaq. Fərdlərin və qrupların peşəkar inkişafının idarə olunmasına məsuliyyət daşımaq. Fəaliyyətləri müşahidə etmək, qiymətləndirmək, müvafiq hesabatlar hazırlamaq və dəyişikliklər təklif etmək.	☐

A.1.5. KARYERA YÜKSƏLİŞİ VƏ SƏRBƏST MƏŞĞULLUQ İMKANLARI

- Müvafiq təcrübə və ixtisasartırma kurslarında iştirak edərək Azərbaycan Respublikasının nəqliyyat donanması gəmilərində heyət üzvlərinin sertifikatlaşdırılması haqqında Əsasnamə”nin tələblərinə əsasən müvafiq işçi dipolomu və sertifikatı əldə etdikdən sonra rəhbər vəzifələrə yüksəlmək imkanı vardır.

- Müvafiq təcrübə və magistratura, doktorantura təhsili əsasında öz peşəsi daxilində təhsil və digər sahələrdə daha yüksək ixtisaslı işlərə (müəllim, kafedra müdiri, şöbə rəisi və.s) keçmək imkanı vardır.

A.2. ƏSAS VƏZİFƏLƏRİN (V) VƏ VƏZİFƏLƏR DAXİLİNDƏ FƏALİYYƏTLƏRİN (F) SİYAHISI

V.1. İstismar və texniki qulluq işləri:

- F.1.1. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularını texniki istismar etmək;
- F.1.2. İstismar zamanı avadanlıqlara qulluq və nəzarət etmək, sınaqlar keçirmək və işə yararlılığını müəyyən etmək;
- F.1.3. Quraşdırma (montaj) və təmir – bərpa üzrə texniki işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsini təşkil etmək;
- F.1.4. Gəminin istismarı zaman dəyişdirilməsi zəruri olan gəmi enerji avadanlıqlarını və ya avadanlığın sistem və elementlərini seçmək;
- F.1.5. Gəmi enerji avadanlıq və qurğularının detalları, qovşaqları, sistem və aqreqlarının sertifikatlaşdırılması zamanı ekspertizalar və auditlər təşkil etmək.

V.2. Mütəşəkkil idarəetmə:

- F.2.1. Milli qanunlar və beynəlxalq konvensiyaların tələblərinə əsasən xidməti təşkil etmək;
- F.2.2. Müxtəlif sosial statusa və mədəniyyətə malik olan, həmçinin müxtəlif milli və dini icmaların üzvlərindən ibarət olan kollektivdə işin mütəşəkkil edilməsi, müvafiq qərarların qəbul edilməsini əsaslandırmaq və qəbul etmək;
- F.2.3. Mövcud qənaətedici risk həddlərində, çətin və fəvqaladə hallarda kollektivin işini mütəşəkkilləşdirmək, zəruri qərarlar qəbul etmək və həyata keçirmək;
- F.2.4. Müəssisənin gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istismarına, saxlanmasına və texniki qulluğuna dair mütəşəkkil – idarəetmə strukturunu təkmilləşdirmək;
- F.2.5. Gəminin (Müəssisənin) kargüzarlıq və sənədlərin qeydiyyatı üzrə işini təşkil etmək və təkmilləşdirmək;
- F.2.6. Zərurət olduğu halda gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının texniki istismarı, təmiri və texniki qulluğuna dair səmərəli normativlər seçmək;
- F.2.7. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının qısa və ya uzun müddətli istismarının və təmirinin planlaşdırılması zaman, müxtəlif tələblər arasında (keyfiyyət, təhlükəsizlik, icra müddəti və qiymət) kompromisi tapmaq və səmərəli qərarlar qəbul etmək;
- F.2.8. Xidmətə texniki nəzarəti və məhsulun, məmumatın keyfiyyətinin idarə edilməsini həyata keçirmək;
- F.2.9. Mütəxəssislərin və heyət üzvlərini təlimatlandırmaq və atestasiya etmək.

V.3. Layihələndirmə fəaliyyəti:

- F.3.1. Layihələrin (proqramların) məqsədlərini, tapşırıqların prioritetlərinin aşkarlanmasını, strukturun düzülüşlərini və onların qarşılıqlı əlaqəsini, məqsədə nail olmanın göstəricilərinin meyarlarını, tapşırıqların həllini milli və beynəlxalq sistemlərin tələblərini, mənəvi dəyərləri nəzərə almaqla formalaşdırmaq;
- F.3.2. Fiziki-kimyəvi, mexaniki-texnoloji, erqonomik, estetik, ekoloji və iqtisadi tələbləri nəzərə almaqla peşə fəaliyyət obyektlərinin layihələrini hazırlamaq;
- F.3.3. Yeni gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının, həmçinin nəqliyyat müəssisələrinin layihələşdirilməsində müasir informasiya (məlumat) texnologiyalarından istifadə etmək;
- F.3.4. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının təmiri, modernləşdirilməsi və modifikasiyası üçün layihə və texnoloji sənədlərin hazırlanmasında iştirak etmək;

F.3.5. Yeni peşə fəaliyyət sahələrinin layihələrinin texniki şərtlərinin və tələblərinin, standartlarının və texniki izahının, normativ sənədlərin hazırlanmasında iştirak etmək.

V.4. Texnoloji istehsalat fəaliyyəti:

- F.4.1. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istismarı üzrə istehsalat proqramını müəyyən etmək;
- F.4.2. Komplektləşdirmə məmulatlarının, materiallarının, ehtiyat hissələrinin keyfiyyətinə effektiv nəzarəti təşkil etmək;
- F.4.3. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının ekoloji təhlükəsizliyini və gəmi heyət üzvlərinin iş şəraitinin təhlükəsizliyini təmin etmək;
- F.4.4. Effektiv mühəndis qərarlarını təcrübədə tətbiq etmək;
- F.4.5. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularını quraşdırmaq, tənzimləmək və yoxlamaq;
- F.4.6. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istismarına nəzarət etmək;
- F.4.7. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğuları üçün istehsal olunan detalların, qovşaqların, aqreqlərin və sistemlərin sertifikatlaşdırılması zamanı audit və ekspertiza təşkil etmək;
- F.4.8. Sertifikat və lisenziya sənədlərini hazırlamaq və işləmək;
- F.4.9. Əsas ölçü vasitələrinin metroloji yoxlanmaya hazırlamaq və yoxlanışı həyata keçirmək;
- F.4.10. Texniki və texnoloji sənədləri hazırlamaq.

V.5. Elmi-tədqiqat işləri:

- F.5.1. Gəmiçilik və digər yaxın sahələr üzrə fundamental və tətbiqi tədqiqatlarda iştirak etmək;
- F.5.2. Lazım olan üsul və vasitələrdən istifadə etməklə peşə fəaliyyət sahəsinin vəziyyətini və dinamik keyfiyyət göstəricilərini təhlil etmək;
- F.5.3. Peşə fəaliyyət sahəsinin obyektlərinin xassələrinin praqnozlaşdırılmasına imkan verən nəzəri modullar yaratmaq;
- F.5.4. Peşə fəaliyyət obyektlərinin tədqiqatlarının keçirilməsi üzrə planlar, proqramlar və metodiki vasitələr hazırlamaq;
- F.5.5. Tədqiqat obyektləri üzrə məlumatlar axtarmaq və alınan məlumatları təhlil etmək;
- F.5.6. Tədqiqatların texniki və təşkilati təminatını həyata keçirmək;
- F.5.7. Tədqiqatların nəticələrini təhlil etmək və onların tətbiqi üzrə təkliflər hazırlamaq.

V.6. Elmi pedaqoji fəaliyyət:

- F.6.1. Gəmidə və ya orta peşə ixtisas, ali peşə ixtisas müəssisələrində təhsil alan gənc nəsilin, gəmidə tabelikdə olan gəmi heyət üzvlərinin texniki təlimlərini təşkil etmək və tədrisi zaman ümumi peşə üzrə dərslər keçmək;
- F.6.2. Əlavə peşə təhsili proqramları üzrə dərslər keçmək.

A.3. SƏRİŞTƏLƏR HAQQINDA

Fərdin "gəmidə mexanik (növbə mexaniki)" peşə standartı üzrə vəzifə və fəaliyyətləri həyata keçirməsi üçün zəruri olan əsas sərişmələr "gəmidə mexanik (növbə mexaniki)" peşəsi üzrə müvafiq təlim standartında göstərilmişdir (formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə əldə olunan bilik, bacarıq, yanaşma və davranış).

A.4. QIYMƏTLƏNDİRMƏLƏR HAQQINDA

Bu peşədə fərdin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi prosesi "gəmidə mexanik (növbə mexaniki)" peşəsi üzrə müvafiq peşə standartının qiymətləndirilməsində öz əksini tapır. Fərdin sistemli qiymətləndirilmələr vasitəsilə qiymətləndirilməsi işəgötürənə müxtəlif məqsədlər (yəni işəgötürmə, karyerada irəli çəkmə, heyətin qiymətləndirilməsi, təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi) baxımından faydalı ola bilər.

B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ

Gəmidə mexanik (Növbə mexaniki)

Qiymətləndirməyə dair qısa məlumat

Gəmidə mexanik (növbə mexaniki) üçün qiymətləndirmə nümunəsi dəniz, çay, balıqçılıq, texniki və ixtisaslaşmış donanma gəmilərinin əsas və yardımçı enerji avadanlıqlarını, hərbi-dəniz donanmasının gəmi və yardımçı gəmilərinin enerji qurğularını, qazma platformalarının, üzən dizel və atom elektrik stansiyalarının enerji qurğularını, həmçinin avtonom enerji qurğularının texniki istismarını təmin etmək üçün tələb olunan bilik və bacarıqları müəyyən edir və qiymətləndirir.

Hazırkı peşə üçün **tövsiyə edilən qiymətləndirmə metodları** aşağıdakılardır: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı testlər. Sözügedən peşə üçün qiymətləndirmə proqramının nümunəsi aşağıda verilmişdir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	3151 (Mexanik, gəmidə)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
ISCO 08-də işin kodu:	3151 (Engineer, ship)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Test versiyası:	01
Hazırlanma tarixi:	Yanvar, 2013-ci il
Təsdiq edən qurum:	...
Təsdiq tarixi:	...

B.1. FƏALİYYƏT MEYARLARI

Bu meyarlar peşə standartındakı vəzifə və fəaliyyətlərlə birbaşa əlaqəlidir. Onlar ölçülə bilən formada müəyyən edilməlidir ki, qiymətləndirmə nümunələri hazırlayanlar üçün qiymətləndirmə maddələrinin formalaşdırılması baxımından faydalı olsun. Birinci (V.1) və sonuncu (V.6.) vəzifələrə uyğun gələn fəaliyyət meyarları ilə bağlı nümunə aşağıda göstərilmişdir.

Fəaliyyət meyarı nümunəsi:

- V.1. İstismar və texniki qulluq işləri:
 - F.1.1. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularını texniki istismar etmək;
 - F.1.2. İstismar zamanı avadanlıqlara qulluq və nəzarət etmək, sınaqlar keçirmək və işə yararlılığını müəyyən etmək;
 - F.1.3. Quraşdırma (montaj) və təmir – bərpa üzrə texniki işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsini təşkil etmək;
 - F.1.4. Gəminin istismarı zaman dəyişdirilməsi zəruri olan gəmi enerji avadanlıqlarını və ya avadanlığın sistem və elementlərini seçmək;
 - F.1.5. Gəmi enerji avadanlığı və qurğularının detalları, qovşaqları, sistem və aqreqlarının sertifikatlaşdırılması zamanı ekspərtizalar və auditlər təşkil etmək.

...

V.1. Elmi pedaqoji fəaliyyət:

- F.1.1. Gəmidə və ya orta peşə ixtisas, ali peşə ixtisas müəssisələrində təhsil alan gənc nəsilərin, gəmidə tabelikdə olan gəmi heyət üzvlərinin texniki təlimlərini təşkil etmək və tədrisi zaman ümumi peşə üzrə dərslər keçmək;
- F.1.2. Əlavə peşə təhsili proqramları üzrə dərslər keçmək.

B.2. QIYMƏTLƏNDİRMƏ İLƏ BAĞLI RESURLAR

- a) Material və komponentlər: vacib deyil.
- b) Alət və avadanlıqlar: vacib deyil.
- c) İstehlak malları: kağız, qələm, karandaş, pozan.

B.3. QIYMƏTLƏNDİRMƏ METODLARI

Fərdin sərəştəsini qiymətləndirmək məqsədilə aşağıdakı iki metoddan istifadə olunur: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı test.

B.3.1. FƏALİYYƏTİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

İcra müddəti: 4 saat 30 dəq.
İşlərin sayı: 9.

İşlərin icrasını qiymətləndirmək üçün meyarlar işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Əhatə olunan sahələr:

30% İstismar və texniki qulluq işləri:

- Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularını texniki istismar etmək;
- İstismar zamanı avadanlıqlara qulluq və nəzarət etmək, sınaqlar keçirmək və işə yararlılığını müəyyən etmək;
- Quraşdırma (montaj) və təmir – bərpa üzrə texniki işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsini təşkil etmək;
- Gəminin istismarı zaman dəyişdirilməsi zəruri olan gəmi enerji avadanlıqlarını və ya avadanlığın sistem və elementlərini seçmək;
- Gəmi enerji avadanlıq və qurğularının detalları, qovşaqları, sistem və aqreqlarının sertifikatlaşdırılması zamanı ekspertizalar və auditlər təşkil etmək.

40% Layihələndirmə fəaliyyəti:

- Layihələrin (proqramların) məqsədlərini, tapşırıqların prioritetlərinin aşkarlanmasını, strukturun düzülüşlərini və onların qarşılıqlı əlaqəsini, məqsədə nail olmanın göstəricilərinin meyarlarını, tapşırıqların həllini milli və beynəlxalq sistemlərin tələblərini, mənəvi dəyərləri nəzərə almaqla formalaşdırmaq;
- Fiziki-kimyəvi, mexaniki-texnoloji, erqonomik, estetik, ekoloji və iqtisadi tələbləri nəzərə almaqla peşə fəaliyyət obyektlərinin layihələrini hazırlamaq;
- Yeni gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının, həmçinin nəqliyyat müəssisələrinin

layihələşdirilməsində müasir informasiya (məlumat) texnologiyalarından istifadə etmək;

Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının təmiri, modernləşdirilməsi və modifikasiyası üçün layihə və texnoloji sənədlərin hazırlanmasında iştirak etmək;

Yeni peşə fəaliyyət sahələrinin layihələrinin texniki şərtlərinin və tələblərinin, standartlarının və texniki izahının, normativ sənədlərin hazırlanmasında iştirak etmək.

30% Texnoloji istehsalat fəaliyyəti:

Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istismarı üzrə istehsalat proqramını müəyyən etmək;

Komplektləşdirmə məmulatlarının, materiallarının, ehtiyat hissələrinin keyfiyyətinə effektiv nəzarəti təşkil etmək;

Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının ekoloji təhlükəsizliyini və gəmi heyət üzvlərinin iş şəraitinin təhlükəsizliyini təmin etmək;

Effektiv mühəndis qərarlarını təcrübədə tətbiq etmək;

Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularını quraşdırmaq, tənzimləmək və yoxlamaq;

Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istismarına nəzarət etmək;

Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularını üçün istehsal olunan detalların, qovşaqların, aqreqlərin və sistemlərin sertifikatlaşdırılması zamanı audit və ekspertiza təşkil etmək;

Sertifikat və lisenziya sənədlərini hazırlamaq və işləmək;

Əsas ölçü vasitələrinin metroloji yoxlanmaya hazırlamaq və yoxlanışı həyata keçirmək;

Texniki və texnoloji sənədləri hazırlamaq.

İş nümunəsi 1: Dövrü əməliyyat.

Maksimum müddət: 30 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Eskizlərdən istifadə edərək boş porşen və ya açıq dövrüylü qaz turbin quraşdırmalarının əməliyyat dövrüylüsünü izah edin. Bunun üstünlüklərini və məhdudiyyətlərini gəmidə təkənin əsas mənası kimi şərti dənizçi maşını ilə müqayisə olaraq müzakirə edin.

İş nümunəsi 2: Vaxtın seçilməsi diaqramı eskizi.

Maksimum müddət: 30 dəq.

İştirakçının görəcəyi işlər: Dirsəkvari val tərəfindən idarə edilən işlənmiş silindirləri olan iki zərbə mühərriki üçün vaxt diaqramının eskizini qurun. İrəliləmənin essentrik bucağı üçün səbəbi və niyə bunun məhdudlaşdığını izah edin. Tam yanacaq yeridilməsi dövrüylüsünü və qüvvə şərtlərinin azalmasını, təkən nasosu inyeksiyasının qəbulunu göstərin.

İş nümunəsi 3: Silindiri sərincətmək üçün yağın və təzə yaxud distillə edilmiş suyun istifadəsini müqayisə edin.

Maksimum müddət: 30 dəq.

İştirakçının görəcəyi işlər: Silindiri sərincətmək üçün yağın və təzə yaxud distillə edilmiş suyun istifadəsini müqayisə edin. İzah edin:

- (a) Yağla sərincətdirilmiş silindirin içərisində ağır karbon effektinin yaranması və bu qüsurun qarşısını almaq üçün hərəkət.
- (b) distillə edilmiş suya kimyəvi maddələrin əlavəsinin səbəbi.

İş nümunəsi 4: Qüsür bərpa etmək.

Maksimum müddət: 30 dəq.

İştirakçının görəcəyi işlər: Birinci bölmədəki altı silindr iki zərbə mühərrikində sınımış porşenin hərəkətinin aşağı həddinə görə siz fırlanan dirsəkli valdan şübhələnirsiniz. Münasib ölçmələri, təmir və sonrakı proseduru vahidi qəbul etmək yararsızdır.

İş nümunəsi 5: Geniş sıxılma alışması mühərrikləri.

Maksimum müddət: 30 dəq.

İştirakçının görəcəyi işlər: Müəyyən geniş sıxılma alışması mühərrikləri oxşar silindr ölçüləri olan həddən artıq yüklənən və ya həddən artıq yüklənməyən formalarda əldə edilir. Belə halda porşenlərə, birləşdirici dartlara, dirsəkli vala və yanaşmalara hər hansı bir dəyişiklik tələb olunurmu? Cavabınızın səbəblərini qeyd edin. Güc, maksimum təzyiq, sıxılma təzyiqi və rəsmi həcm nece müqayisə olunur? Cavabınızı indikator kartları vasitəsilə təsvir edin.

İş nümunəsi 6: Mühərrik ehtiyat hissələri.

Maksimum müddət: 30 dəq.

İştirakçının görəcəyi işlər: Ağır yanacaq yandıran altı silindr iki zərbə mühərriki ilə uyğunlaşdırılan okean gəmiləri üçün sizing tələb edəcəyiniz əsas mühərrik ehtiyat hissələrini sadalayın və bu şərtlərinizin səbəblərini izah edin.

İş nümunəsi 7: Terminlər.

Maksimum müddət: 30 dəq.

İştirakçının görəcəyi işlər: Sıxılma alışması mühərriklərinə əsasən aşağıdakı terminlərin mənasını və əhəmiyyətini izah edin:

- (a) Setan nömrəsi.
- (b) Yanmadan sonra.
- (c) Alışma ləngitməsi.
- (d) Partlayış.
- (e) Qasırğa.

İş nümunəsi 8: Dənizçi dizel mühərrikləri.

Maksimum müddət: 30 dəq.

İştirakçının görəcəyi işlər: Səbəbli izahat ver ki, nə üçün bəzi dənizçi dizel mühərrikləri idarəetməni itirərək gəminin arxasından irəliləyir, Bu hadisənin qarşısını almaq üçün layihələşdirilmiş razılığın eskizlə çəkin və təsvir edin.

Silinrik qazanda qüsurlu dövrüyyənin adı səbəbləri nələrdir və oradan hansı arzuolunmaz nəticələr meydana çıxır bilər? Dövrüyyəni inkişaf etdirmək üçün hansı mənalara qəbul olunur (a) buxar qalxarkən; (b) işləyərkən?

İş nümunəsi 9: Batmış gəmiləri qaldırmaq.

Maksimum müddət: 30 dəq.

İştirakçının görəcəyi işlər: Batmış gəmiləri qaldırmağın bir yolu böyük polad rezervuarları bağlamaq və sonra suyu rezervuarlardan sıxılmış hava vasitəsilə çıxarmaqdır. Üzmə qabiliyyəti gəmisinə görə qalxacaq. Tapın ki, neçə 2.5 m ölçülü, çəkisi 9.81 kg olan polad rezervuar 1500 kub metr dəniz suyu yerdəyişməsi edən hər bir batan gəmiyə bağlanar, buna görə də gəmi suyun səthi səviyyəsinə qalxar. Sıxılma altında havanın çəkisi 19.1 N kub metrdir.

B.3.2. YAZILI QIYMƏTLƏNDİRMƏ

İcra müddəti: 19 dəqiqə.

Sualların sayı: 19.

Yazılı qiymətləndirməni keçmək üçün tələb olunan düzgün cavabların sayı işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Təvsiyə olunan nisbət: 70%.

Əhatə olunan vəzifələr:

40%	İstismar və texniki qulluq işləri:
50%	Layihələndirmə fəaliyyəti:
10%	Texnoloji istehsalat fəaliyyəti:

Sual nümunələri:

- İlkin stabillik dedikdə nə başa düşülür?
 - Kiçik bucaqlarda meylikdə zamanı olan stabillik
 - Yüklənmə zamanı göyərtənin maksimum yükləndikdə olan stabillik
 - Daşıma zamanı su çəkimi stabilliyi
- Stabillik ağırlıq mərkəzi və ___ ilə olan əlaqə ilə müəyyən edilir.
 - Su dərinliyi
 - Gəminin alt hissəsi
 - Gərilmə nöqtəsi
 - Suyun üzündə qalma nöqtəsi
- Yer dəyişən suyun yuxarı qalxan təzyiqi necə adlanır?
 - Suyun üzündə qalma
 - Yükgötürmə qabiliyyəti
 - Su çəkimi
 - Bortun su üzərində qalan hissəsi
- Mərkəzdənqaçma soyuma kompressorunun məhsuldarlığına necə nəzarət etmək mümkündür?
 - Kompressorun sürətini dəyişməklə
 - Sorma teziqini dəyişməklə
 - Kondensator suyunun axma sürətini dəyişməklə
 - Yuxarıdakıların hamısı
- Əgər gəmi saatda 21 not sürətlə hərəkət edərkən 4 ton yanacaq sərf edirsə, saatda 16 not sürətlə neçə ton yanacaq sərf edər?
 - 0.3 ton
 - 5.3 ton
 - 2.3 ton
 - 1.8 ton
- Açıq fincan sınaqçısında qızdırılarkən tezalışan buxarın buraxdığı mayedəki temperatur necə adlanır?
 - Alışma temperaturu
 - Yanma temperaturu
 - Buxarlanma hərarəti
 - Alışma hərarəti
- Sadalanan filtrlərdən hansı yanacaq materiallarındakı aşqarları effektiv şəkildə yox edir?
 - Uzadılan ərazi membranı filtri

- b) Parça çantası ekstraktoru
 - c) Hopduran filtr
 - d) Adsorbent filtr
8. DC mühərrikində sərbəst kommutator barını təyin etməyin ən effektiv üsulu bu vasitəylədir:
- a) Vizual yoxlama
 - b) Hər birini əllə silkələmək
 - c) Yüngül çəki çəkici ilə hər bir barı yoxlamaq
 - d) Kalibrələnən dinamometrik açarla yoxlamaq
9. Sadalananlardan hansı sabit cərəyan mexanizmlər kommutatoru barının sürətli aşınmasına səbəb ola bilər?
- a) Cilalanmış kommutator barı
 - b) Uyğun olmayan karbohidrat fırçalarından istifadə etmək
 - c) Önü və arxa slyuda V üzülüklerini səhv şəkildə yerləşdirmək
 - d) Armaturda olan açıq dövrə
10. Gəmi dayaz suda olduqda nə üçün bortdan su çəkmə yerini dəyişir?
- a) Qumun və ya çöküntünün soyutma sisteminə getməsinin qarşısını almaq üçün
 - b) Havanın soyutma sisteminə keçməsinin qarşısını almaq üçün
 - c) Nasosların sorma qabiliyyətinin azalmasının qarşısını almaq üçün
 - d) Buraxıcı qurğuların təmizlənməsinə icazə vermək üçün
11. Mühərrik hərəkətdə olduqda nə üçün böyük dizel mühərrikinin silindr gilizləri daima yağlanır?
- a) Gilizin və porşen halqasının soyumasına kömək etmək üçün
 - b) Giliz və porşen halqasının köhnəlməsinin qarşısını almaq üçün
 - c) Yanacağıın əks təsir göstərməsi ilə yanmanın səmərəliliyini artırmaq üçün
 - d) Yanacağıın yanmasını azaltmaq üçün
12. Daimi cərəyan generatorunu idarə edən dizel mühərrikinin karterinə gündəlik nə qədər sürtgü yağı əlavə etmək lazımdır?
- a) Bir neçə litr
 - b) Əgər mühərrik karteri mühafizə olunursa əlavə olunmur.
 - c) Durulducu çənin həcmnin təxminən 10 %-i
 - d) Durulducu çənin həcmnin təxminən 25 %-i
13. Dəyişən hava kompressorunun mühərrik karterində yağın səviyyəsi nə zaman ölçülür?
- a) Bağlandıqdan dərhal sonra
 - b) Hərəkət edən zaman
 - c) Başlamazdan əvvəl
 - d) Onu dayandırmazdan əvvəl
14. Çalışan mexanizmin vəziyyəti saat istiqamətində olan zaman hansı tezlikdə yoxlanılmalıdır?
- a) Saatin başlanğıcında və sonunda
 - b) Təkrar intervallarda
 - c) Saatda bir dəfə
 - d) İdarəetmə panelində nasazlıq müşahidə olunduqda
15. Anbar suları limanda yığıldıqda bu su:

- a) hər bir saatin sonunda birbaşa olaraq nasosla bayıra vurulur.
 - b) gəmi dənizə qayıdana qədər yığılmağına icazə verilir.
 - c) gündəlik olaraq nasosla sahilə vurulur.
 - d) neft /su ayırıcı ilə sahilə çıxarılır və ya saxlanma çəninə ötürülür.
16. Elektrik yonma maşınında yonma çarx ilə dayaq bıçağı arasındakı məsafə təxmini nə qədər olmalıdır?
- a) 2mm
 - b) 5mm
 - c) 20mm
 - d) sıfır
17. Yanğının söndürülməsi üçün ən münasib olan portativ yanğınsöndürən növü hansıdır?
- a) Köpük
 - b) Quru toz
 - c) Su
 - d) CO₂
18. İki taktlı dizel mühərrikindən işlənmiş qazın çıxarılması eyni yerdə yerləşən dörd taktlı dizel mühərrikinə nisbətən daha az olacaq, çünki _____.
- a) orta effektiv təzyiq daha aşağıdır və yelçəkən hava çıxan qazı soyudur.
 - b) dörd taktlı dizeldə klapanın üstü bağlanır.
19. Yüksək dizel mühərrikində suyun temperaturunun soyumasına nə səbəb ola bilər?
- a) Soyutma sistemində hava
 - b) Soyutma sistemində su

B.4. NƏTİCƏLƏRİN QEYDƏ ALINMASI

Hər bir iştirakçı üçün fərdi hesabatlar hazırlanmalı və fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, eləcə də yazılı qiymətləndirmə üzrə toplanan balların hesabatı onlara təqdim edilməlidir. Qiymətləndirmə bir nəfər üçün bir dəfədən artıq istifadə edildiyi təqdirdə hesabatda qiymətləndirmədən əvvəlki və sonrakı ballar arasındakı faiz dəyişikliyi də əks olunmalıdır.

“Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin hazırlanması prosedurları” adlı sənəddə qiymətləndirmə üzrə geniş nəzəri və praktiki məlumatlar verilmişdir.

C. MÜƏSSISƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI

Gəmidə mexanik (Növbə mexaniki)

Təlim standartına dair qısa məlumat

Hazırkı təlim standartı müəssisələr, təlim mərkəzləri və institutları, təlim iştirakçıları üçün hazırlanmışdır və gəmidə mexanik (növbə mexaniki) üçün tələb olunan səriştələri əks etdirir. İşlə bağlı səriştənin nümayiş etdirilməsi üçün tələb olunan bilik və bacarıqların əldə edilməsinə xidmət edən təlim proqramları, kurikulumlar və təlim materiallarının hazırlanmasında bu standartdan təlimat kimi istifadə etmək olar. Bu standart əsasında hazırlanmış təlim digər peşələr üzrə səriştələrə malik olan, mövcud səriştələrini inkişaf etdirmək, mövcud iş yerində digər vəzifələri icra edə bilmək, yaxud digər müəssisədə və ya digər peşə üzrə iş tapmaq üçün yeni ümumi səriştələr əldə etmək istəyən şəxslər üçün də uyğun ola bilər.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) (bu təlimin müvafiq olduğu) peşənin kodu:	3151 (Mexanik, gəmidə)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
ISCO 08-də işin kodu:	3151 (Engineer, ship)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Milli İxtisas Çərçivəsi ilə əlaqə:	...
ISCED-də kodu:	...
Hazırlanma tarixi:	Yanvar, 2013-ci il
Təsdiq edən qurum:	...
Təsdiq tarixi:	...
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Yanvar, 2018-ci il

C.1. SƏRİŞTƏLƏRİN QISA TƏSVİRİ

- Bilik:
- Müasir dövrün mühəndis qrafikaları vasitələri;
 - Layihələşdirmə və texniki sənədlərin hazırlanması qaydaları və üsulları;
 - Mexanikanın və kinematikanın əsas anlayış və qaydaları;
 - Mexanizmlərin qovşaq və detallarının təsnifatı, onların funksionallıq meyarları və onların işinə təsir edən faktorların sintez və analiz (təhlil) üsulları;
 - Qazların və mayələrin statikası, termodinamikanın əsas qaydaları;
 - Materialların xassələri və onlardan verilmiş istismar səviyyələrinə müvafiq məmulatların hazırlanma üsulları;
 - Materialların quruluş və xüsusiyyətləri, onların istismar müddəti ərzində daxillərində baş verən proseslərin və hadisələrin mahiyyəti;
 - Tənzimləmənin əsas qaydaları, əməliyyat gücləndicilərində onların düzülüş və tipləri;
 - Avtomatik tənzimləmə qovşaqlarında əks əlaqə və onların təyinatı;
 - Gəmilərin texniki vasitələrinin idarə olunmasının avtomatlaşdırılmasının

- əsasları;
- Avtomatik tənzimləmə sisteminin xassələri;
 - Metrologiyada vahid ölçümləri təmin edən əsas standartlar, sertifikatlar, və anlayışlar;
 - Dövlət metrologiyasının idarəedilməsinin və nəzarətinin prinsipləri;
 - Standartlardan, standartlar kompleksindən, digər normativ sənədlərdən, (ISO) Beynəlxalq standartlar sistemlərindən istifadə qaydaları;
 - Sertifikatlaşmanın və kefiyyət sisteminin sertifikatlaşdırılması qaydaları və onların əsas məqsəd və tapşırıqları;
 - Elektron sxemlərin əsas analoqlu və rəqəmsal elementləri, onların quruluş, xarakteristika və parametrləri;
 - Analoqlu və rəqəmsal sxemlərdə tipik qovşaqlar, onların tərkibi, xarakteristikaları və əsas hissələri;
 - Statik güc çeviriciləri, onların xarakteristikaları və istifadə sahələri;
 - Sabit və dəyişən cərəyanların elektrik dövrələrinin nəzəriyyəsinin əsas anlayış və qaydaları;
 - Elektrodinamikanın və elektromaqnitizmin əsas anlayış və qaydaları;
 - Dəyişən və sabit cərəyanlı elektrik və maqnit dövrələrinin hesablanma üsulları;
 - Elektrik dövrələrində qeyri-xətti elementləri;
 - Dəyişən cərəyanlı dövrələrdə rezonans;
 - Aktiv, induktiv və həcmi yüklərdə bir və üç fazlı dövrələrin iş rejimi;
 - Elektrik dövrələrinin təhlili (analizi) zamanı vektor diaqramının tətbiqi üsulları;
 - Elektrik dövrələrinin kompleksli və operatorlu hesablama üsulları;;
 - Sabit və dəyişən cərəyanlarda maqnit dövrələri;
 - “İnsan və ətraf mühit” sistemində təhlükəsizliyin nəzəri əsasları;
 - Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin hüquqi, texniki və təşkilati əsasları;
 - Zərərli təsiredici və travmatoloji faktorların təsirinin anatom-fizioloji nəticələri, insan fiziologiyasının və fəaliyyətinin rəşional şəraiti;
 - Travmatoloji, zərərli və digər təsirli faktorların fəvqaladə hallarda identifikasiyası, təhlükəsizlik və qəza hallarının prosedurları, gəmi yangınsöndürmə sistemləri, onların növləri, maddənin kimyəvi tərkibi və yangınların qarşısının alınma üsulları;
 - Təhlükəsiz idarəetmə sistemi, milli qanunların və normativ aktların tələbləri
 - Dəniz mühitinin qorunmasına və insan həyatının təhlükəsizliyinə dair Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının Konvensiyaları;
 - Dəniz mühitinin çirklənməsinin qarşısının alınmasına dair milli və beynəlxalq tələblər;
 - Ətraf mühitin çirklənməsinin qarşısının alınması ilə mübarizənin üsulları və vasitələri;
 - Qəzaların növləri və onların yaranma səbəbləri;
 - Limanda və ya dənizdə olarkən baş vermiş qəza hallarında hərəkətlərin təşkili;
 - Ətraf mühitin çirklənməsinə qarşı mübarizə prosedurları;
 - “Fəlakət”, “Yangın” “Axtarış” və “Qəzaya uğramış gəmiyə yardım” əməliyyatları zamanı verilən siqnallar üzrə hərəkətlər;
 - Məlumat ölçü sistemlərinin düzülüş prinsipləri, əsas qovşaqlar və onların

funksiyaları;

- Gəminin əsas konstruktiv elementləri, qurğu və sistemləri;
- Gəminin davamlılığının təmin olunmasına dair milli və beynəlxalq tələblər;
- Gəminin tarazlığının hesablanması üçün gəmi quruluşunun nəzəriyyəsi, manevr, inersiya və istismar kefiyyətləri, avar vintlərin xarakteristikası, propulsiv kompleks anlayışı;
- Fiziki kəmiyyətlərin ilkin ölçülərinin elektrik signalına çeviriciləri, onların idarəetmə mexanizmlərinin tipləri və idarəetmə mikroprosessor sistemləri ilə əlaqə üçün interfeys qovşaqları;
- Gəmi elektroenergetik sistemlərin düzülüş prinsipi, gəmilərdə elektrik enerjisinin paylanması;
- Gəmi elektroenergetik sistemlərində cərəyanın və tezliyin tənzimlənməsi prinsipləri;
- Gəmi generatorlarının paralel işləməsinin xüsusiyyətləri, elektroenergetik sistemlərin qəza və istismar hallarında keçid prosesləri, gəmilərdə elektrik enerjisinin keyfiyyəti;
- Gəmi elektroenergetik sistemlərin avtomatik idarə olunması prinsipləri;
- Gəmi elektroenergetik sistemlərin layihələşdirilməsinin standartları və sahə metodikası;
- Gəmi elektroenergetik sistemlərin istismar rejimləri, nəzarət və müdafiə sistemi;
- Gəmi elektrik hərəkətləndiricisinin quruluşu, onun tərkibində elektrik mühərrikinin işə salınma, tormozlanma və tənzimlənmə rejimləri;
- Kompresorların, ventilyatorların, lyebiyotkaların, köməkçi mexanizmlərin sabit və dəyişən cərəyanlı elektrik hərəkətləndiricilərinin idarəetmə sxemləri, statik və dinamik iş rejimləri, aqreqatların tərkibində yarımkeçiricilərlə işin xüsusiyyətləri;
- Gəmi texniki vasitələrinin riyazi modelləri və müxtəlif iş rejimlərində onların tədqiqatı;
- Mikroprosessorlu idarəetmə sistemlərinin düzülüş prinsipləri (kəsilmə, yaddaşa birbaşa müdaxilə, mikroproqram idarə, böyük inteqral sxemlərin proqramlaşdırılması), əsas funksional qovşaqlar, mikroprosessor sistemlərinin inteqral və struktur sxemləri, interfeys və periferiya, icraedici mexanizmlərlə və cihazlarla əlaqə, ümumi və global məlumat sistemində müdaxiləni (daxil olmanı) təmin edən sistemlər, özütəstləşmə sisteminin proqram təminatı;
- Sabit və dəyişən cərəyanlı elektrik maşınlarının quruluşu, onların tərkibində elektrik mühərriklərinin işə salma, tormozlama, həmçinin sabit və dəyişən cərəyanlı elektrik maşınlarının dövrlər sayının tənzimlənməsi;
- Sabit və dəyişən cərəyanlı elektrik maşınlarının elektrik enerjisinin statik çeviricilərinin tərkibində işləməsi zaman iş xüsusiyyətləri;
- Gəmi transformatorları, onların quruluşu, xarakteristikaları, iş rejimləri, onların azad hərəkətdə istismarı zaman sınaq rejimləri və qısa qapanmaları;
- Transformatorların istismar qaydaları;
- Gəmilərin elektrik avadanlıqlarının istismarı ərəfəsində onların müxtəlif təmir-bərpa və profilaktik texniki təmir işlərinin yerinə yetirilməsinin müddət və qaydaları;
- Təmir zamanı istifadə olunan alət və materiallar;

- Elektrik maşınları, aparat və xəttlərinin təmiri qaydaları;
- Elektrik avar qurğularının (EAQ) gəmilərdə tətbiq sahələri, elektrik maşınlarının və gəmi baş enerji qurğularının (GBEQ-nın) aparatlarının əsas elektrik sxemləri, GBEQ-nın işinin hesablanma və təhlil üsulları;
- Gəminin əsas energetik qurğularının növləri, əsas aqreqatlar və köməkçi mexanizmləri, onların iş rejimi və gəmi enerji qurğularının istismarı;
- Xarici dil (Ərəb, çin, ingilis, fransız, rus və ya ispan dillərindən ən azı biri. İngilis dilinə üstünlük verilir).

Bacarıq:

- Normativ sənədlərdən istifadə, qüvvədə olan qaydalara, norma və standartlara riayət edilməsi;
- Gəminin avtomatlaşdırılmış elektroenergetik sistemlərinin, gəmi qurğu və avadanlıqların elektrik hərəkətləndiricilərinin texniki istismarı;
- Gəmi texniki qurğularının istismarı zaman müxtəlif ölçülərin çıxarılmasını, nəzarət ölçü aparatlarından istifadə ;
- Layihə və texnoloji sənədlərin hazırlanması;
- Məlumat ölçü sistemi ilə qarşılıqlı əlaqədə olunması, sistemə operator qismində qulluq edilməsi, məntiq blokunda, cihazlarda və icraedici mexanizmlərin işində mövcud nasazlıqların aşkar edilməsi;
- Tüstü, su, buxar və yanğınlı mübarizədə gəmini təmin edilməsi;
- Xilasetmə qurğu və vasitələrindən istifadə, xilasetmə qayıq, sal, növbətçi qayıq və onun suya salma qurğu və avadanlığı, xilasetmə vasitələrinin radioavadanlıqları, qəza radio buyu, transponderlərlə, hidrokastyumlarla, isitiliyə davamlı vasitələrlə davranmaq;
- İlkin tibbi yardım vasitələrinin tətbiqi;
- İlk tibbi yardımın göstərilməsinin təmin olunması, radio vasitəsi ilə verilmiş ilk tibbi məsləhətlərin tətbiq edilməsi və gəminin davamlılığı uğrunda mübarizə bacarığı;
- Nəzəri və araşdırma üsullarının tətbiqi;
- Enerji avadanlıqlarının və materialların texniki istifadəsi və sınaqlarının keçirilməsi;
- Maqnit sahələrinin və elektrik cərəyanının zərərli təsirinin və travmaların təsirinin azaldılması;
- Gəmi elektroenergetik qurğuların etibarlı və işlək olmasının təmin olunması;
- Ətraf mühit faktorların (temperaturun, su sıçramalarının, yırgalanmanın, həddən artıq nəmliyin və titrəmənin) gəmi mexanizmlərinin elektrik hərəkətləndiricilərinin işinə, elektrik avadanlıqların işçi parametrlərinin dəyişməsinə təsirinin qiymətləndirilməsi;
- Gəmi enerji avadanlıq və qurğularının texniki istismarı zaman ölçü cihazlarının və sınaq alətlərinin seçilməsi və tətbiqi bacarığı;
- Avtomatik tənzimləmə sisteminin, həmçinin mikroprosesorlu idarəetmə sistemlərinin tənzimlənməsi;
- Müxtəlif detalların, qovşaq və maşınların elektrik sxemlərinin, eskizlərinin, cizgilərin, yığma layihələrinin ümumi görünüş cizgiləri oxumaq bacarığı;
- Enerji maşın və aparatlarının, avtomatlaşdırma sxemlərinin və ona daxil olan qurğuların gəmi şəraitində istismar edilməsi hallarında istilik və elektrik davamlılığının hesablanması, güc dövrlərində və avtomatlaşdırma sistemində

mikroprosesorlu idarəetmə sistemindən və ekspert kompyuter sistemindən istifadə etməklə nasazlıqların aşkarlanması;

- Gəmi xilasetmə vasitələrinin suya salınmaya hazırlanması və suya salınması üzrə bacarıqlar;
- Gəmi heyətinin tərkibində işləməklə iş yoldaşları ilə, rəhbərliklə və gəmiyə gələn adamlarla münasib ünsiyyətin saxlanması.

Yanaşma:

- Dəqiq cədvəllərə əsasən məsuliyyətli və etibarlı iş;
- Şifahi və yazılı təlimatları başa düşmək və onlara riayət etmək;
- İş saatlarında çeviklik;
- Texniki sahə üzrə yeniliklər barədə məlumatlı olmaq və müvafiq olduğu halda yeni üsulları iş prosesində tətbiq etmək;
- İlkin planlara və rentabelliyyə dəyən zərəri minimum səviyyəyə endirmək məqsədilə yeni perspektivləri və həll yolları axtarmaq üçün dəyişən vəziyyətlərə və seçimlərə operativ surətdə reaksiya vermək;
- Gəmidə bütün funksiyalara riayət etmək və əməkdaşlıq mühitinin yaradılmasını təmin etmək.

Əlavə /
ümumi
səriştələr:

- Peşəkar biliklərin yenilənməsi, eləcə də yeni metod və materialların axtarışı istiqamətində fəallıq.

Peşə standartına uyğun olaraq, bu peşə üzrə təcrübi və nəzəri təlim keçən gəmidə mexanik (növbə mexaniki) yuxarıda göstərilən səriştələri qazanmaqla, aşağıdakı vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirə bilər:

Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı ¹

V.1. İstismar və texniki qulluq işləri:

- F.1.1. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularını texniki istismar etmək;
- F.1.2. İstismar zamanı avadanlıqlara qulluq və nəzarət etmək, sınaqlar keçirmək və işə yararlılığını müəyyən etmək;
- F.1.3. Quraşdırma (montaj) və təmir – bərpa üzrə texniki işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsini təşkil etmək;
- F.1.4. Gəminin istismarı zaman dəyişdirilməsi zəruri olan gəmi enerji avadanlıqlarını və ya avadanlığın sistem və elementlərini seçmək;
- F.1.5. Gəmi enerji avadanlıq və qurğularının detalları, qovşaqları, sistem və aqreqatlarının sertifikatlaşdırılması zamanı ekspertizalar və auditlər təşkil etmək.

V.2. Mütəşəkkil idarəetmə:

- F.2.1. Milli qanunlar və beynəlxalq konvensiyaların tələblərinə əsasən xidməti təşkil etmək;
- F.2.2. Müxtəlif sosial statusa və mədəniyyətə malik olan, həmçinin müxtəlif milli və dini icmaların üzvlərindən ibarət olan kollektivdə işin mütəşəkkil edilməsi, müvafiq qərarların qəbul edilməsini əsaslandırmaq və qəbul etmək;
- F.2.3. Mövcud qənaətedici risk həddlərində, çətin və fəvqaladə hallarda kollektivin işini mütəşəkkilləşdirmək, zəruri qərarlar qəbul etmək və həyata keçirmək;
- F.2.4. Müəssisənin gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istismarına, saxlanmasına və texniki qulluğuna dair mütəşəkkil – idarəetmə strukturunu təkmilləşdirmək;

¹ Müvafiq sahə üçün olan peşə standartındakı ilə eynidir.

- F.2.5. Gəminin (Müəssisənin) kargüzarlıq və sənədlərin qeydiyyatı üzrə işini təşkil etmək və təkmilləşdirmək;
 - F.2.6. Zərurət olduğu halda gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının texniki istismarı, təmiri və texniki qulluğuna dair səmərəli normativlər seçmək;
 - F.2.7. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının qısa və ya uzun müddətli istismarının və təmirinin planlaşdırılması zaman, müxtəlif tələblər arasında (keyfiyyət, təhlükəsizlik, icra müddəti və qiymət) kompromisi tapmaq və səmərəli qərarlar qəbul etmək;
 - F.2.8. Xidmətə texniki nəzarəti və məhsulun, məmullatın keyfiyyətinin idarə edilməsini həyata keçirmək;
 - F.2.9. Mütəxəssislərin və heyət üzvlərini təlimatlandırmaq və atestasiya etmək.
- V.3. Layihələndirmə fəaliyyəti:
- F.3.1. Layihələrin (proqramların) məqsədlərini, tapşırıqların prioritetlərinin aşkarlanmasını, strukturun düzülüşlərini və onların qarşılıqlı əlaqəsini, məqsədə nail olmanın göstəricilərinin meyarlarını, tapşırıqların həllini milli və beynəlxalq sistemlərin tələblərini, mənəvi dəyərləri nəzərə almaqla formalaşdırmaq;
 - F.3.2. Fiziki-kimyəvi, mexaniki-texnoloji, ergonomik, estetik, ekoloji və iqtisadi tələbləri nəzərə almaqla peşə fəaliyyət obyektlərinin layihələrini hazırlamaq;
 - F.3.3. Yeni gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının, həmçinin nəqliyyat müəssisələrinin layihələşdirilməsində müasir informasiya (məlumat) texnologiyalarından istifadə etmək;
 - F.3.4. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının təmiri, modernləşdirilməsi və modifikasiyası üçün layihə və texnoloji sənədlərin hazırlanmasında iştirak etmək;
 - F.3.5. Yeni peşə fəaliyyət sahələrinin layihələrinin texniki şərtlərinin və tələblərinin, standartlarının və texniki izahının, normativ sənədlərin hazırlanmasında iştirak etmək.
- V.4. Texnoloji istehsalat fəaliyyəti:
- F.4.1. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istismarı üzrə istehsalat proqramını müəyyən etmək;
 - F.4.2. Komplektləşdirmə məmullatlarının, materiallarının, ehtiyat hissələrinin keyfiyyətinə effektiv nəzarəti təşkil etmək;
 - F.4.3. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının ekoloji təhlükəsizliyini və gəmi heyət üzvlərinin iş şəraitinin təhlükəsizliyini təmin etmək;
 - F.4.4. Effektiv mühəndis qərarlarını təcrübədə tətbiq etmək;
 - F.4.5. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularını quraşdırmaq, tənzimləmək və yoxlamaq;
 - F.4.6. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istismarına nəzarət etmək;
 - F.4.7. Gəmi enerji avadanlıqları və qurğularının istehsal olunan detalların, qovşaqların, aqreqların və sistemlərin sertifikatlaşdırılması zamanı audit və ekspertiza təşkil etmək;
 - F.4.8. Sertifikat və lisenziya sənədlərini hazırlamaq və işləmək;
 - F.4.9. Əsas ölçü vasitələrinin metroloji yoxlanmaya hazırlamaq və yoxlanışı həyata keçirmək;
 - F.4.10. Texniki və texnoloji sənədləri hazırlamaq.
- V.5. Elmi-tədqiqat işləri:
- F.5.1. Gəmiçilik və digər yaxın sahələr üzrə fundamental və tətbiqi tədqiqatlarda iştirak etmək;
 - F.5.2. Lazım olan üsul və vasitələrdən istifadə etməklə peşə fəaliyyət sahəsinin vəziyyətini və dinamiki keyfiyyət göstəricilərini təhlil etmək;
 - F.5.3. Peşə fəaliyyət sahəsinin obyektlərinin xassələrinin praqnozlaşdırılmasına imkan verən nəzəri modullar yaratmaq;
 - F.5.4. Peşə fəaliyyət obyektlərinin tədqiqatlarının keçirilməsi üzrə planlar, proqramlar və metodiki vasitələr hazırlamaq;
 - F.5.5. Tədqiqat obyektləri üzrə məlumatlar axtarmaq və alınan məlumatları təhlil etmək;

- F.5.6. Tədqiqatların texniki və təşkilati təminatını həyata keçirmək;
 F.5.7. Tədqiqatların nəticələrini təhlil etmək və onların tətbiqi üzrə təkliflər hazırlamaq.

V.6. Elmi pedaqoji fəaliyyət:

- F.6.1. Gəmidə və ya orta peşə ixtisas, ali peşə ixtisas müəssisələrində təhsil alan gənc nəsilin, gəmidə tabelikdə olan gəmi heyət üzvlərinin texniki təlimlərini təşkil etmək və tədrisi zaman ümumi peşə üzrə dərslər keçmək;
 F.6.2. Əlavə peşə təhsili proqramları üzrə dərslər keçmək.

C.2. TƏLİM İLƏ BAĞLI XÜSUSİ MƏLUMAT

C.2.1. TƏLİMİN NÖVLƏRİ

Bu peşə üçün zəruri sərişələr aşağıda göstərilən təlim metodları vasitəsilə əldə edilə bilər:

Formal təlim

Tövsiyə olunan formal təlim	Uyğun gələn təlim növü	Qeydlər
Tam orta təhsil ²	☐	
Texniki peşə təhsili və ya akkreditasiyadan keçmiş təlim müəssisəsində təlim	☐	
Orta ixtisas təhsili	☒	<p>Gəmidə işləyən mexanik-mühəndisin təlimi Dənizçilərin hazırlanmasına, onlara diplom verilməsinə və növbə çəkməyə dair 1978-ci il tarixli Beynəlxalq Konvensiyaya uyğun həyata keçirilir. İlk təlim orta ixtisas təhsili müəssisələri və sertifikatlaşdırılmış müəssisələr tərəfindən təşkil olunur. Bu təlim praktikadan qazanılan geniş təcrübə ilə əlaqələndirilməlidir. Mexanik-mühəndis gəminin növü və təyinatından asılı olaraq kurslar keçməlidir.</p> <p>“Dənizçilərin hazırlanması, onlara diplom verilməsi və növbə çəkməyə dair” (DHDNÇ-78) Beynəlxalq Konvensiyanın, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının tələblərinə uyğun olaraq əməyin mühafizəsini, fərdi mühafizəni və insan həyatının dənizdə qorunmasını, yanğın və partlayışdan mühafizəni təmin edən fərdi və kollektiv qəza xilasetmə vasitələrindən istifadə üzrə təlimlər icbari xarakter daşıyır.</p>

² Ümumi orta təhsil ölkə vətəndaşları üçün icbari xarakter daşdığından cədvəldə əks olunmayıb.

		Yuxarıda qeyd olunan təlimlər “Sürəti olmayan xilasedici qayıq, növbətçi qayıq və sallar üzrə mütəxəssis”, “Ro-Ro tipli sərnəşin gəmilərində işləmək üçün hazırlıq və kvalifikasiya”, “Tankerlərdə işləmək üçün tanışlıq kursu”, “Əmniyyətli İdarəetmə Beynəlxalq Kod”, “Bütün dənizçilər üçün təhlükəsizlik üzrə tanışlıq, ilkin hazırlıq və təlimat üzrə”, “Təhlükəsiz və zərərli yüklərin daşınması”, “Xilasedici qayıq və sallar üzrə mütəxəssis” və digər xüsusi hazırlıq kurslarında təlim keçməklə təmin olunur.
Ali təhsil	☐	
Digər:	☐	

Qeyri-formalvə (və ya) informal təlim tələb olunan səriştələrin genişləndirilməsinə şərait yarada bilər.

Qeyri-formal təlim

Qeyri-formal təlimin ən yaxşı yolu iş yerində təlimatçı yanında öyrənməkdir.

İnformal təlim

İnformal təlim, ənənəvi olaraq kütləvi informasiya vasitələri və sosial şəbəkələr vasitəsi ilə baş verir. O, tələb olunan nəzəri və təcrübi bilikləri verə bilər, lakin fərdi yoxlamadan başqa, digər qaydada müşahidə edilməsi demək olar ki, mümkün deyil və ölçülməsi çətindir.

C.2.2. TƏLİMİN İSTİQAMƏTİ

Normal ilkin təlim istiqaməti ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra orta ixtisas təhsili almaq və hər hansı su nəqliyyatı müəssisəsində təcrübə keçməkdir.

C.2.3. ƏVVƏLKİ TƏLİMİN TANINMASI³

Uyğun deyil.

³ Azərbaycanca səriştələrin tanınması üçün qiymətləndirmə sistemi hazırda mövcud deyildir.